

Journalisten en vertrouwelijke bronnen: zwijgrecht of klikplicht ?

En verder:

Steeds meer freelancers, maar wel minder betaald

Raad voor de Journalistiek presenteert zijn eerste jaarverslag

Jules Hanot staat voor zijn allerlaatste uitdaging

En hoe efficiënt wordt de lezersbrievenactie van de VLD ?

De Journalist

m a g a z i n e v a n d e V V J

VAN DE REDACTIE	
AAN DE KOORD	3
ACTUEEL	
Vertrouwelijke bronnen: zwijgrecht of klikplicht ?	4
Wetsvoorstel tot toekenning aan de journalisten van het recht om hun informatiebronnen te verzwijgen	4
Open brief van de AVBB aan de voorzitter en de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers	5
Huiszoeken bij Stern-journalist bevestigen noodzaak wet	5
Raad voor de Journalistiek presenteert eerste jaarverslag	6
De Morgen niet in de fout bij berichtgeving over VHM	6-7
Journalistiek pleidooi voor behoud van assisen	17
DOSSIER: FREELANCERS IN HET NAUW	
De klassieke reporter sterft uit	9-10
Oproep Staten-generaal van de zelfstandige journalistiek	10
Inkomenskloof tussen freelancers en vasten is vrij diep	11
Werkgroep Zelfstandigen eist respect	12
AGENDA	7
BOEKEN	8
SCHEEF BEKEKEN	8
MENS ACHTER HET NIEUWS	
Jules Hanot gaat voor het beste tv-magazine	13
FORUM	
Karin Raeymaeckers (Ugent) over lezersbrieven in kranten	14-15
Ides Debruyne (Fonds Pascal Decroos) over Europese berichtgeving	16
DE DEADLINE VOORBIJ	
Mark Vlaeminck over journalisten en BV's	18
ONDER EMBARGO	19

Coverfoto: Mine Dalemans
(genomineerd voor
de Nikon Press Photo Awards)

MAGAZINE VAN DE
VLAAMSE VERENIGING VAN
BEROEPSJOURNALISTEN (VVJ)

COÖRDINATIE

Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be
Luc STANDAERT

VASTE MEDEWERKERS

Jan BACKX
Kim DUCHATEAU
Marleen SLUYDTS
Johan VAN CUTSEM
Luc VANHEERENTALS
Mark VLAEMINCK
Photo News

REDACTIESECRETARIAAT EN ABONNEMENTEN

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
info@journalist.be
www.journalist.be

ABONNEMENTEN

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

PUBLICITEITSREGIE

Laurent COPPENS
laurentcoppens@tiscali.be

LAYOUT EN DRUK

Drukkerij Deman NV
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

 Lid van de Unie van Uitgevers
van de Periodieke Pers

AAN DE KOORD

Marc Van de Looverbosch

Opmerkelijk toch hoe Vlaams minister van Cultuur Paul Van Grembergen tijdens de viering van zijn 30 jaar parlementair werk een sneer gaf aan de pers. In zijn toespraak zei Van Grembergen dat politici dansen en springen en dat de media de koord vasthouden. "Het zal de koord zijn waarmee men ze zal laten hangen." Wat deze cryptische woorden betekenen weet - buiten de minister - niemand.

De media als galg voor politici; als beeld kan dat tellen. Alsof we met zijn allen scherp-rechters zijn die juichen bij elke politieke scalp die aan onze gordel prijkt. Als politici 'hangen', hebben ze dat in de meeste gevallen aan zichzelf te danken door allerlei mistoestanden of fouten. En dan gaat het meestal om enkelingen. De pers registreert en analyseert, de politiek trekt er haar conclusies uit. Zo gaat dat in een democratie.

Overigens, waar klaagt Van Grembergen over? Nog nooit zijn er zoveel formats geweest waar politici aan bod kunnen komen, als mens én als politicus. De grote Vlaamse zenders hebben hun eigen duidings- en achtergrondprogramma's. Of ze proberen politici in een minder formele context aan bod te laten komen voor een groot publiek. In nieuwsuitzendingen krijgen ze ruimschoots de kans om rechtstreeks tekst en uitleg te komen geven. Als er een kloof gaapt tussen de politiek en de burger, dan zijn het de media die als de genietroepen van dienst, een brug hebben gelegd. Journalisten denken daar echt wel over na en proberen ook hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Kranten, tijdschriften maken kolommen vrij voor goede gesprekken met politici: zowel ernstige als minder ernstige. Het is aan de politici om de keuze te maken. Diezelfde politici zijn er trouwens als de kippen bij om 'nieuwe ideeën' via de pers te lanceren en te laten becommentariëren.

Dat de pers niet altijd naar de pijpen van de politici danst, is een andere zaak. En zo krijg je blijkbaar politici die ervan dromen om de pers te controleren en aan hun koord, hun leiband te houden. We hebben de ruk gevoeld, minister Van Grembergen. Alleen jammer dat u na een carrière van 30 jaar er pas nu aan denkt om aan het touw te trekken. Nu het voor u geen kwaad meer kan.

Foto: Johan Van Cutsem

VERTROUWELIJKE BRONNEN: ZWIJGRECHT OF KLIKPLICHT ?

Pol Deltour

De plenaire Kamer van Volksvertegenwoordigers behandelt na de Paasvakantie het 'Wetsvoorstel tot toekenning aan de journalisten van het recht om hun informatiebronnen te verzwijgen'. In extremis sloop er nog een fikse adder onder het gras: de mogelijkheid dat Justitie het bronnengeheim aan de kant schuift ter voorkoming van misdrijven in verband met de 'staatsveiligheid'. De AVBB roept alle hens aan dek om de gevaarlijke clause alsnog uit de wettekst te lichten.

De Kamercommissie voor Justitie keurde op 24 maart jl. het wetsvoorstel op het journalistieke bronnengeheim goed. Aan de oorsprong van het initiatief liggen NV-A-kamerlid en partijvoorzitter Geert Bourgeois en FDF-voorman Olivier Maingain. Het wetsvoorstel speelt in op diverse zware incidenten tussen pers en gerecht, waarvan er een de Belgische Staat vorige zomer nog een

veroordeling kostte vanwege het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

De AVBB, die tijdens een hoorzitting betrokken werd bij de voorbereiding van de tekst, ziet meerdere positieve elementen. Zo zal het gerecht eens de wet er is zich nog moeilijk achter onwetendheid over het journalistieke bronnengeheim kunnen verschuilen. De AVBB stelt verder vast dat de omschrijving van het bronnengeheim en de beperkingen voor een goed deel gelijk lopen met de invulling die het Europese Mensenrechtenhof in Straatsburg geeft. Toch is de AVBB bijzonder beducht voor nog één element in de tekst, en dat is de opneming van de 'staatsveiligheid' als uitzonderingsgrond voor het bronnengeheim. Een uiterst politiek beladen begrip, dat in het licht van de persvrijheid natuurlijk uiterst delicaat ligt. De AVBB roept alle kamerleden dan ook dringend op om de clause alsnog uit de wettekst te schrappen.

Wetsvoorstel tot toekenning aan de journalisten van het recht om hun informatiebronnen te verzwijgen

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Artikel 2

Voor de toepassing van deze wet dient onder 'journalist' te worden verstaan, eenieder die informatie verwerkt in de vorm van geregelde communicatie aan het publiek.

Artikel 3

Iedere journalist heeft het recht om zijn informatiebronnen te verzwijgen. Met uitzondering van de gevallen bedoeld in artikel 4, kan hij er niet toe gedwongen worden zijn informatiebronnen vrij te geven en inlichtingen, opnamen en documenten te verstrekken die onder meer :

1. De identiteit van zijn informanten kunnen bekendmaken;
2. De aard of de herkomst van zijn informatie kunnen prijsgeven;
3. De identiteit van de auteur van een tekst of audiovisuele productie kunnen bekendmaken;
4. De inhoud van de informatie en van de documenten zelf kunnen bekendmaken.

Artikel 4

De journalist kan enkel op vordering van de rechter ertoe gedwongen worden de informatiebronnen bedoeld in artikel 3 vrij te geven, indien die van aard zijn misdrijven te voorkomen bedoeld in boek II, titel I van het Strafwetboek of misdrijven waarbij de fysieke integriteit van een of meerdere personen bedreigd wordt en indien de volgende cumulatieve voorwaarden vervuld zijn:

1. De gevraagde informatie is cruciaal voor het voorkomen van deze misdrijven;
2. De gevraagde informatie kan op geen enkele andere wijze verkregen worden.

Artikel 5

Opsporings- of onderzoeksmaatregelen zoals fouilleringen, huiszoekingen, inbeslagname, het af luisteren en opnemen van telefoongesprekken mogen niet slaan op gegevens die betrekking hebben op de informatiebronnen van de journalist, tenzij die gegevens kunnen voorkomen dat de in artikel 4 bedoelde misdrijven worden gepleegd, en met naleving van de daarin bepaalde voorwaarden.

Artikel 6

De journalist kan niet op grond van artikel 505 van het Strafwetboek worden vervolgd als hij zijn recht uitoefent om zijn informatiebronnen te verzwijgen.

Toelichting bij artikel 4:

- De misdrijven bedoeld in boek II, titel I van het Strafwetboek zijn een reeks misdaden en wanbedrijven tegen de 'veiligheid van de Staat'. Het gaat vooreerst om aanslagen op en samenspanningen tegen de Koning, de koninklijke familie en de regeringsvorm. Onder de noemer misdrijven 'tegen de uitwendige veiligheid van de Staat' vinden we het opnemen van de wapens tegen België, het meehoulen met een vreemde mogendheid, het ondersteunen van oorlogsvijanden, spionage en landsverraad. 'Misdaden tegen de inwendige staatsveiligheid' zijn aanslagen of samenspanningen tot uitlokking van een burgeroorlog, slachting of plundering, en het opzetten of leiden van een gewapende militie.
- Wat de misdrijven betreft 'waarbij de fysieke integriteit van een

of meer personen wordt bedreigd', zijn in de Kamercommissie voor Justitie herhaaldelijk de voorbeelden gegeven van terrorisme, gijzeling, ontvoering, kindermishandeling, pedofilie. Deze notie ligt omzeggens letterlijk in het verlengde van de rechtspraak van het Europese Mensenrechtenhof.

Toelichting bij artikel 6:

Artikel 505 van het Strafwetboek voorziet het misdrijf van heling. Via de omweg van een in verdenkingstelling voor heling (van documenten of zelfs van 'informatie') heeft Justitie het meerdere journalisten in het verleden knap lastig gemaakt. Op vraag van de AVBB is de extra bescherming van artikel 6 dan ook in de tekst opgenomen.

OPEN BRIEF VAN DE AVBB AAN DE VOORZITTER EN DE LEDEN VAN DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

Brussel, 5 april 2004

Geachte Heer, geachte Mevrouw,

Betreft: Bespreking van het wetsvoorstel tot bescherming van de informatiebronnen van de journalist

Binnenkort wordt het Wetsvoorstel tot toekenning aan de journalisten van het recht om hun informatiebronnen te verzwijgen ter bespreking en ter stemming aan u voorgelegd. Dit wetsvoorstel is op 24 maart jl. door de Kamercommissie voor Justitie goedgekeurd.

Het mag u niet verwonderen dat de AVBB, als beroepsvereniging van de Belgische beroepsjournalisten die ongeveer vierduizend leden telt, bijzonder begaan is met de wetgeving in kwestie. Een van onze opdrachten is namelijk het behartigen, op alle niveau's, van de persvrijheid als elementair bestaansdeel van democratie.

De AVBB vindt het hoe dan ook positief dat er een goede wettelijke regeling zou komen. Niemand – in het bijzonder bij justitie – zou zich dan nog achter onwetendheid over het journalistieke bronnengeheim kunnen verschuilen. En de Belgische Staat zou ermee tonen dat ze de gepaste lessen getrokken heeft uit haar veroordeling door het Europees Mensenrechtshof van 15 juli 2003.

Bovendien zijn wij van mening dat het wetsvoorstel dat op tafel ligt, inhoudelijk ook goede elementen bevat.

Toch is er nog één punt dat ons grote zorgen baart. In artikel 4, dat de uitzonderingen op het bronnengeheim voorziet, wordt immers bepaald dat de journalist ook gedwongen kan worden zijn informatiebronnen prijs te geven « indien die van aard zijn misdrijven te voorkomen bedoeld in boek II, titel 1 van het Strafwetboek ». Het gaat om een reeks misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van de Staat, waaronder ook aanvallen tegen de 'regeringsvorm'. Allemaal misdrijven dus met een uitgesproken politiek karakter, welke in het licht van persvrijheid en democratie vanzelfsprekend bijzonder delicaat liggen.

Het lijkt geen twijfel dat deze uitzonderingsmogelijkheid misbruikt dreigt te worden tegen journalisten en redacties. Bovendien stellen wij vast dat de beoogde misdrijven omzeggens zonder uitzondering neerkomen op een aantasting van de fysieke integriteit, notie die al gedekt wordt door de andere

beperkingsgrond in artikel 4 van het wetsvoorstel.

Om genoemde redenen willen wij u vragen, geachte Heer, geachte Mevrouw, om de verwijzing naar boek II, titel 1 van het Strafwetboek in het wetsvoorstel te schrappen.

Op die manier zou de wet terugkeren naar de tekst van het oorspronkelijke wetsvoorstel, dat het journalistieke bronnengeheim niet van toepassing verklaarde wanneer de fysieke integriteit van personen in het gedrang is (terrorisme, gijzeling, kindermishandeling, pedofilie...). Dat is overigens ook de grens die het Europees Hof voor de Mensenrechten steeds getrokken heeft.

Voor zoveel als nodig willen we nog beklemtonen dat dit debat niet gaat over de berichten die journalisten verspreiden. Of journalisten nu werken met vertrouwelijke bronnen of niet, hun informatie moet correct en gecheckt zijn. Zoniet, blijven ze ten volle aansprakelijk voor fouten in de berichtgeving, en dit zowel op juridisch-gerechtigd als op deontologisch vlak. Wél draait het hier rond het recht dat journalisten moeten kunnen hebben om contact te leggen met vertrouwelijke bronnen, zonder dat ze door de overheid kunnen worden verplicht om die personen te verklikken.

Ook de actualiteit dwingt intussen tot handelen. De huiszoekingen bij de Brusselse Stern-correspondent Hans-Martin Tillack vormden een nieuwe laakbare aantasting van het journalistieke bronnengeheim in België. En in een eerstdaags te verschijnen rapport van de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ), die haar zetel in Brussel heeft, staat het als volgt : « More infringements of journalistic confidentiality have occurred in Belgium than in almost any other western country. »

Om verdere verwickelingen in de toekomst te vermijden, mogen we er dan ook nog eens op aandringen, geachte Heer Voorzitter, geachte Heren en Dames Volksvertegenwoordigers, om een goede wet op het journalistieke bronnengeheim goed te keuren die geen enkele andere uitzondering voorziet dan de vrijwaring van de fysieke integriteit van personen, zoals ook de zienswijze is van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Hopend op een gunstig gevolg aan dit schrijven, maken wij u onze bijzondere hoogachting over.

HUISZOEKINGEN BIJ STERN-JOURNALIST TILLACK BEVESTIGEN NOODZAAK BELGISCHE WET

De huiszoekingen die een onderzoeksrechter op 19 maart jl. uitvoerde ten huize en op het kantoor van de Brusselse Stern-correspondent Hans-Martin Tillack, bevestigen ten overvloede de noodzaak van een Belgische wet ter bescherming van het journalistieke bronnengeheim. Bij de journalist werd een pak materiaal in beslag genomen, wat ongetwijfeld zal leiden tot de blootlegging (en ook drooglegging) van diens informatiebronnen.

Tillack wordt ervan verdacht geld aangeboden te hebben voor het verkrijgen van vertrouwelijke EU-documenten. De journalist staat bekend als kritisch observator van het Europese machtsgebeuren. Zo volgde hij de affaire-Van Buitenen op de voet, en laatste publiceerde hij in Stern nog een verhaal over Europarlementsleden die stromannen aanwezigheidslijsten lieten tekenen en zo de royale presentiegelden van 262 euro per dag opstrekten.

Aan de oorsprong van de gerechtelijke zoekactie ligt zo goed als zeker een vraag van het OLAF, het Europees Bureau voor Fraudebestrijding. (PD)

Hans-Martin Tillack: kritisch waarnemer van Europa (Foto Laurence Dierickx)

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK PRESENTEERT EERSTE JAARVERSLAG

De Raad voor de Journalistiek ontving tussen 2 december 2002 en 31 december 2003, 117 vragen om informatie en 45 klachten. De meerderheid van de klachten wordt door ombudsman Flip Voets op een minnelijke wijze afgerond.

Pol Deltour

Eerst iets over de vragen om informatie die volgens het jaarverslag 2003 binnengelopen zijn bij de Raad. Vele daarvan hebben logischerwijze betrekking op de nieuwe instantie als zodanig, maar het lijstje van 117 laat ook toe van een rangorde op te maken van de deontologische items die het meest leven bij het publiek. In volgorde van belangrijkheid gaat het om de bescherming van de privacy, de repliekmogelijkheden ten aanzien van de pers, undercoverjournalistiek, het journalistieke bronnengeheim, en de naleving van embargo's.

Dezelfde thema's, zij het in een andere rangorde, komen aan bod in de 45 klachten die werden ingediend. In 26 gevallen (of een goeie helft) wordt geklaagd over 'onzorgvuldige berichtgeving', en 14 klagers (of zowat 1/3) laakten een inbreuk op de privacy. De caseload omvat tot slot ongenoegen over het uitblijven van een wederwoord (4 gevallen), over undercoverjournalistiek (2), plagiaat (1) en het niet naleven van een embargo (1) of gemaakte afspraken (1).

Particulieren maken de goede helft van het klagersbestand uit, bedrijven en organisaties een dikke kwart. Journalisten of mediaorganisaties zelf zijn goed voor 16 procent van het aantal klachten.

Bijna 2/3 van de klachten is tegen een dagblad gericht. Televisieprogramma's en weekbladen leverden in 2003 respectievelijk 10 en 9 klachten op. Slechts één misnoegde burger stoorde zich aan een radioprogramma.

Flip Voets, secretaris-generaal van de Raad voor de Journalistiek: "Het zou roekeloos zijn om na amper een jaar werking een sluitende verklaring te geven voor dit verschil in aanwezigheid van de verschillende media in de dossiers. Duidelijk is alvast dat de bewijslast natuurlijk een stuk eenvoudiger ligt voor klachten tegen de geschreven pers. 'Scripta manent'. Een tweede mogelijke verklaring is dat men voor klachten tegen radio- en televisieprogramma's in bepaalde gevallen ook terecht kan bij de Geschillenraad of de Raad voor kijkers en luisteraars."

Vertrouwelijk

Van de in totaal 45 klachten, waren er op 31 december 2003 dertig afgehandeld. Opmerkelijk: meer dan de helft van de afgesloten dossiers is met een minnelijke regeling op initiatief van ombudsman

Flip Voets afgerond. Die minnelijke regelingen hebben een vertrouwelijk karakter, maar toch vermeldt het jaarrapport van de Raad enkele krachtlijnen. Zo zijn vijf dossiers afgesloten na een brief met excuses vanwege de betrokken journalist of redactie. In vier gevallen werd een rechtzetting of een nieuwe redactionele bijdrage opgenomen die aan de verwachtingen van de klager tegemoet kwam. Drie keer zag de klager af van verdere stappen nadat hij toelichting kreeg over de werkwijze van de redactie of journalist. Twee dossiers tot slot zijn minnelijk afgerond na een rechtstreeks contact tussen de klager en de redactie. Ombudsman Voets: "Het is duidelijk dat het de klagende partij zeker niet altijd te doen is om een veroordeling. In veel gevallen heeft de betrokkene gewoon het gevoel niet voldoende ernstig genomen te worden door de pers. Of men ervaart de media als een machtsbastion waarop geen greep te krijgen is. Het is daarom belangrijk dat klagers een reactie krijgen. Vaak volstaat dat reeds als een begin van oplossing."

De pen is machtiger dan het zwaard. Met een opgemerkte affichecampagne heeft de Raad voor de Journalistiek - 'de media worden er beter van!' - zich op de publieke agenda gezet.

Enkel wanneer een minnelijke regeling niet mogelijk blijkt, gaat de Raad over tot formele beoordeling van de klacht. De negen beslissingen die in dit kader werden genomen, zijn gepubliceerd in dit eigenste blad en staan nu mooi op een rij in het jaarverslag van de Raad. In vijf gevallen kwam de Raad tot de conclusie dat de klacht gegrond was.

Intussen heeft de Raad ook al twee algemene richtlijnen uitgewerkt voor de journalistieke praktijk. Een gaat over het omgaan met embargo's, de andere over de omgang met slachtoffers van ongevallen of criminaliteit. Beide codes zijn met het College van hoofdredacteuren overlegd. Flip Voets: "Het mag niet de bedoeling zijn om de informatie aan banden te leggen. Maar als pers mogen we evenmin blind zijn voor de soms pijnlijke gevolgen die de nieuwsgaring of de informatie over persoonlijke details met zich mee kan brengen."

Raad voor de Journalistiek

IPC - Résidence Palace - Wetstraat 155 - 1040 Brussel

Tel. 02/230.27.17

www.rvdj.be

DE MORGEN NIET IN DE FOUT BIJ BERICHTGEVING OVER VHM

Jan Backx

De Raad voor de Journalistiek heeft op 11 maart uitspraak gedaan over de klacht van een ambtenaar van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij tegen Douglas De Coninck van De Morgen. De Raad vindt niet dat De Coninck het principe van 'hoor en wederhoor' aan zijn laars heeft gelapt.

De klacht ging uit van Paul Michel, ooit een poosje geschorst als hoofd van de inspectiedienst van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM). In een niet steeds even makkelijk leesbaar proza, concludeert de Raad voor de Journalistiek nu dat De Coninck helemaal niet gezondigd

heeft tegen het principe van 'hoor en wederhoor'. Toch wordt zijn krant lichtjes op de vingers getikt: een wederwoord in de vorm van een beleefd gestelde lezersbrief laat je als redactie best niet te lang slingeren. Michel moet er van zijn kant dan weer tegen kunnen dat de uiteindelijk toch gepubliceerde lezersbrief een journalistiek naschrift kreeg.

Een beetje op zijn Pontius Pilatus stelt de Raad dat hij zich niet kan uitspreken over de klachten als zou Douglas De Coninck "onjuist en partijdig" hebben bericht en dat die berichtgeving Michels "waardigheid zou hebben aangetast". Want, zo luidt de motivering, de Raad voor de Journalistiek kent niet alle gegevens en heeft niet de mogelijkheid om die te kennen. Er wordt alleen vastgesteld dat de partijen daarover van mening verschillen. Inzake de klacht over 'aangetaste waardigheid', stelt de Raad "dat er niets onethisch is aangetoond".

De chronologie

In het voorjaar van 2001 begint het serieus te rommelen in het wereldje van de VHM en sommige lokale huisvestingsmaatschappijen. Overheid, politiek en pers snuffelen naar vermeende onregelmatigheden. In maart 2001 neemt De Morgen met een artikelenreeks van De Coninck het voortouw. De administrateur-generaal van de VHM en zijn adjunct stappen op. Ambtenaar Paul Michel wordt in november 2002 voor zes maanden geschorst. Maar die maatregel wordt in april 2003 ongedaan gemaakt door de Raad van State.

Op 8 februari 2003 schrijft De Morgen in een niet ondertekend artikelje in de rubriek 'Redactioneel afval' dat de (toen nog geschorste) Paul Michel onverwacht op het werk was verschenen om alle leden van de inspectiedienst mee te nemen naar een Brussels restaurant. Dan begint de veldslag tussen Paul Michel en Douglas De Coninck pas echt.

Michel klopt aan bij de ombudsman van de Raad voor Journalistiek. Die adviseert een lezersbrief naar De Morgen te sturen om het omstreden restaurant-bericht toe te lichten. Omdat publicatie uitblijft, dient Michel op 4 maart 2003 een schriftelijke klacht in bij de Raad. Pas na tussenkomst van de

ombudsman drukt De Morgen uiteindelijk toch maar de brief van Michel af, evenwel gevolgd door een naschrift van De Coninck. Michel pikt dat niet.

Ten strijde

De strijdblijf wordt aan weerskanten opgegraven. Op 26 april 2003 publiceert Douglas De Coninck twee nieuwe bijdragen over de VHM-verwikkelingen. De titels: "Stortvloed aan fraudedossiers" en "De oude krokodillen wilden net weer boven water komen". Paul Michel reageert snel met een twee klacht: "Onjuiste, leugenachtige, verzonnen of gekleurde berichtgeving!"

Op 27 januari 2004 staan Paul Michel en Douglas De Coninck eindelijk samen op de zitting van de rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek. Michel heeft een advocaat bij en twee getuigen: een medewerkster, die opheldering moet brengen over de fameuze restaurantvergadering, én de voormalige VHM-woordvoerder. De medewerkster getuigt dat Michel helemaal niet de initiatiefnemer van het etentje is geweest, maar louter "de gast". En er zou over andere zaken zijn gesproken dan wat De Morgen schreef...

Douglas De Coninck geeft toe dat hij de geestelijke vader en inspirator is van het 'Redactioneel afval'-stukje. Maar hij ontkent dat hij het hoor en wederhoor-principe met voeten zou hebben getreden: "Ik had voor de publicatie van de reeks in 2001 contact met de woordvoerder van de VHM, nadat ik hem een lijst met 23 vragen had bezorgd. Die vragen gingen eveneens over de rol van de huidige klager. Uit de reacties van de woordvoerder begreep ik dat hij ook namens Paul Michel sprak, met wie hij duidelijk in nauw contact stond."

De Raad komt zo tot de conclusie dat de twee artikelen uit april 2003 inderdaad weinig nieuwe elementen bevatten en eerder "opfrissingen" waren van het oude VHM-verhaal. Opnieuw checken, besluit de Raad, was dus niet noodzakelijk vermits bij de nieuwsgaring uit 2001 het principe van hoor en wederhoor behoorlijk werd nageleefd.

De volledige uitspraak staat op www.rvdj.be

voor de agenda's

Donderdag 22 april, 20 uur – Debatavond over 'Gespin op het nieuws – de verhouding tussen journalistiek en public relations'.

Met Marc Van de Looverbosch, Rik Van Cauwelaert, René De Witte, Noël Slangen, Edgard Eeckman, Dirk Snauwaert en Paul Muys.

In het IPC, Résidence Palace (zaal Polak), Wetstraat 155, 1040 Brussel. Wegbeschrijving: www.residencepalace.be.

Dinsdag 27 april, 19u30 – Eerste VVOJ-café in Vlaanderen: 'Pas op voor het afstapje – hoe voorkom je schadeclaims?'

Met Wim Criel, jurist bij Roularta, en Marleen Teugels, freelance journaliste.

Campus VUB, Pleinlaan 2, 1050 Brussel, gebouw D. Inschrijven verplicht: www.vvoj.be.

Vrijdag 30 april – laatste dag voor de inzending van artikelen of audiovisuele producties in het kader van de VVOJ-prijskamp voor onderzoeksjournalistiek 2004.

Er is een prijs voor tekstproducties, een prijs voor audiovisuele producties en een aanmoedigingsprijs voor journalisten met minder dan drie jaar beroepservaring. Alle onderzoeksjournalistieke werken gepubliceerd in Vlaanderen en Nederland tussen 1 april 2003 en 1 april 2004 komen in aanmerking.

Het volledige reglement staat op www.vvoj.be, waar tevens kandidaturen kunnen worden ingediend.

Maandag 3 mei – WERELDDAG VAN DE PERSVRIJHEID.

Donderdag 6 mei, 20 uur – Staten-generaal van de zelfstandige journalisten in Vlaanderen.

Inleiding door Pol Deltour, nationaal secretaris AVBB/VVJ. Rondetafel met politieke verantwoordelijken van regering en oppositie, Jo Van Croonenborch (gedelegeerd bestuurder VUM), Luc Vanheerentals (Wergroep Zelfstandigen VVJ), Eddy Cochez (directeur SOFAM).

In het IPC, Résidence Palace (zaal Polak), Wetstraat 155, 1040 Brussel. Wegbeschrijving: www.residencepalace.be.

Frank Demets,
Frauderen is kinderspel.
Een reisgids door de zwarte economie en de wereld van het witwassen,

Davidfonds/Leuven.

Zin om naar aloude Belgische gewoonte wat met uw belastingaangifte te sjoemelen? Geen probleem volgens freelance journalist Frank Demets, want frauderen is kinderspel. Men weze echter gewaarschuwd: dit boek is niet als een verzameling handige tips bedoeld. Evenmin blijkt het vergaren van zwart geld zo simpel als de titel doet overkomen, tenminste toch voor een leek in de wondere wereld van kasgeldvennootschappen, BTW-carrouzels, offshorebedrijven en meer van dat fraais. Af en toe duizelt het een beetje voor de ogen, maar de vele voorbeelden en handige kadertjes met extra uitleg bieden soelaas. Op vlotte wijze maakt de lezer kennis met frauduleuze praktijken in de ruime zin van het woord, en zo passeren ook wapenhandel, drugstrafiek en mensensmokkel de revue. Alleen de uiteenzetting van de al de nauwelijks van elkaar verschillende witwaspraktijken had misschien ietsje korter en leesbaarder gekund, maar afgezien daarvan: een boeiend boek !

(MS)

Agnes Adriaenssen,
Na den oorlog schieten ze mij dood. Meisjes tussen Diets en Duits 1940-1945,

the house of books

Agnes Adriaenssen tracht met dit werk een vaak verwaarloosde kant van WO II te belichten. Ze heeft het eens niet over 'het grote gelijk' van de verzetsbeweging, maar wel over de motieven en dromen van de jonge meisjes bij De Dietsche Meisjesscharen, een jeugdbeweging die geleidelijk aan steeds Duitser in plaats van Dietser werd. Adriaenssen hanteert daarbij het dagboekverslag van zo'n meisje als perspectief. Die methode leidt enerzijds tot een meer directe beleving, maar geeft anderzijds een vrij eenzijdig beeld, dat niet helemaal duidelijk maakt hoe andere meisjes de gebeurtenissen ervoeren. De brieven van een ter dood veroordeelde oostfrontier op het einde zijn alleszins ontroerend. Het boek leest vlot, alleen had de auteur nog wat meer aandacht mogen besteden aan de context van alles. En dan bedoelen we niet met enkel een overzicht van verenigingen zoals in het begin van het boek, overzicht dat trouwens een beetje verwarrend is.

(MS)

s c h e e f b e k e k e n

" Zelf helemaal meester worden van de media is natuurlijk een illusie, maar de kunst bestaat erin de berichtgeving over uw eigen bedrijf toch zoveel mogelijk zelf te sturen en te controleren. (...) Journalisten zijn ook maar mensen. "

ZO-magazine (het zakenblad van UNIZO) van 2 april 2004

" Zit tijdens een interview van uw overste met een bepaalde krant niet in de concurrerende krant te lezen. Dat verpest de sfeer. "

De redactie van De Morgen in een reeksje aanbevelingen voor politieke woordvoerders, editie van 26 maart 2004

" Het proces van de eeuw, zo wordt het proces-Dutroux genoemd. Maar voor wie in Aarlen een kijkje gaat nemen, valt het allemaal nogal klein uit. (...) In de cafés lopen journalisten en advocaten elkaar voor de voeten. Ze zitten aan dezelfde toog en drinken hetzelfde bier. Na enkele weken zijn veel klassieke omgangsregels tussen beide beroepsgroepen gesloopt. "

Gwen Declerck in De Tijd van 1 april 2004

" Als je louter naar de feiten kijkt, blijkt dat De Coninck de boel toch wel een beetje belazert. Ik heb het netjes geturfd: van de dertig dode getuigen behoorden er slechts achttien rechtstreeks tot de kring van Dutroux. (...) Die achttien vormen evenmin een afgebakende groep. (...) Zo voed je toch alleen maar bizarre samenzweringstheorieën ? "

Patrick Stouthuysen in De Standaard der Letteren van 18 maart 2004 over 'Dode getuigen. Dertig mensen die niet zullen spreken op het proces Dutroux', het jongste boek van Douglas De Coninck

" Verwacht wordt dat ook onderzoeksrechter Bourlet uitgebreid commentaar zal geven bij de getuigenissen van de speurders. "

VRTNieuws.net op 23 maart 2004

" Hoe ik echt ben, wordt bewust en zorgvuldig verborgen gehouden. Het tv-programma 'De Dag' heeft me onlangs een dag lang gevolgd, maar blijkbaar beantwoordde het resultaat niet voldoende aan dat duivelsbeeld [van me]. Ze hebben het niet uitgezonden. "

Vlaams Blok-voorman Filip Dewinter in Het Laatste Nieuws van 20 maart 2004 (Kanaal 2 stelde het documentaire portret uit wegens de vroegtijdig uitgebarsten verkiezingskoorts)

" Ik heb hooguit twee of drie korte managementcursussen gevolgd, maar daar haal je vooral troost uit. De troost dat wat je ook doet, werken met mensen altijd hetzelfde is. Op een redactie is dat misschien wat uitvergroot omdat je met grote ego's te maken hebt, maar samenwerken en een team opbouwen is voor iedereen moeilijk. "

Peter Vandermeersch in Job@ van 27 maart 2004

" We zijn allebei optimisten, al is dat een ouderwets woord. Het is de instelling van: 'Als er geen problemen zijn, dan moet je er ook geen maken'. "

Alain Coninx over Coninx & Van Wijck (Canvas), in Gazet van Antwerpen van 20 maart 2004

Er zit serieus beweging in het journalistenberoep. Een Europese studie bevestigt dat overal op het continent mediahuizen almaar meer werken met freelancers in plaats van met loontrekkenden. Liefst 31 procent van de Europese journalisten heeft tegenwoordig een zelfstandigenstatuut; in België gaat het nog 'slechts' om 1 op 4. Die stijging gaat spijtig genoeg niet gepaard met een toename van de beroepstevredenheid in de betrokken groep. Klachten over slechte vergoeding en behandeling in het algemeen zijn schering en inslag. Detailgegevens uit het onderzoek 'De journalist van de 21ste eeuw', waarvan de Gentse universiteit eerder een samenvatting publiceerde in dit blad, bevestigen de grote inkomenskloof tussen zelfstandige en weddetrekkende journalisten. Het verloop in de freelancesector is dan ook bijzonder groot, en bij de gevolgen daarvan voor de kwaliteit van het journalistieke werk moet allicht ook geen tekeningetje gemaakt.

Voor de VVJ/AVBB is de maat stilaan vol. Herhaalde pogingen om met de (dagblad)uitgevers van gedachten te wisselen, draaiden keer op keer op niets uit. De voorbije weken werden dan ook contacten gelegd met politieke verantwoordelijken om langs die weg enkele ingrepen te forceren. Een denkpiste is de verbetering van het sociaal statuut naar het model van dat van de kunstenaar. Een tweede mogelijkheid is om via een omweg, en met name dan het steunbeleid ten overstaan van de mediahuizen, verbeteringen af te dwingen aan de loon- en werkvoorwaarden van de journalist.

Pol Deltour

DE KLASSIEKE REPORTER STERFT UIT

Eén beroepsjournalist op vier in België is tegenwoordig freelancer. Begin april telde de AVBB-databank net geen duizend zelfstandigen. Aan Vlaamse kant alleen gaat het om 545 freelancers, onder wie 104 stagiairs-beroepsjournalist. Op het moment van de millenniumwissel tekenden de zelfstandigen nog voor zowat een vijfde van het professionele journalistenbestand.

Dat die toename zou beantwoorden aan de wensen van de freelancers zelf, mag als een fabeltje worden gezien. Omzeggens de helft van alle journalisten is van mening dat freelance werken tegenwoordig géén vrije keuze is, zo leerde het Gentse onderzoek 'De journalist van de 21ste eeuw' (waarvan een samenvatting eerder in De Journalist verscheen) (1). De werkgevers van hun kant bepalen meer dan ooit de werkvoorwaarden van de moderne journalist. Sinds een vijftiental jaar – de oprichting van de commerciële omroep VTM in 1990 blijft een scharniermoment – zijn de mediahuizen uitgegroeid tot onverdachte bedrijven, voor wie maar één optie relevant is: maximalisatie van de winst. Was dat voor de politiek-verzuilde uitgevers van weleer een minder dwingende bekommernis – omdat men toch verze-

kerd was van de loyaleiteit van de gelijkgelovige achterban – dan ligt dat voor de gedepoliteerde maar tegelijk sterk gecommmercialiseerde media van vandaag helemaal anders.

Voor werkgevers heeft het freelancestatuut hoe dan ook een paar onmiskenbare voordelen. Hoe men het ook draait of keert, zijn zelfstandigen goedkoper dan medewerkers met een loonstatuut. Voor freelancers moeten mediahuizen om te beginnen geen werkgeversbijdragen betalen voor sociale zekerheid, de zelfstandige financiert zijn sociale zekerheid nu eenmaal helemaal zelf. Daarbij komt dat er voor de vergoedingen van freelance werk in de verste verte geen sprake is van ernstige minimumbarema's – ook al een verschil met het weddetrekkendenstatuut waarvoor in regel wél sociaal overlegde loonschalen bestaan. Dat laat de mediahuizen keer op keer toe om de vergoeding van hun freelance journalisten minimaal te houden. Een ander 'voordeel' dat werkgevers hebben aan zelfstandigen is dat dezen een stuk makkelijker in- en uitschakelbaar zijn dan werknemers. Met lastige werktijdregelingen zoals die voor werknemers gelden moet geen rekening gehouden worden. En afdanken kan van de ene op de andere dag, zonder dat rekening moet worden gehouden met vervelende opzeggingstermijnen of ontslagvergoedingen. Flexibiliteit, heet zo iets in het moderne werkgeversjargon. Nog zo'n trendy praktijk waarachter de mediahuizen zich maar wat graag verschuilen, luistert naar de naam outsourcing.

'Downsizing'

De 'verzelfstandiging' van het journalistieke werk blijkt een internationale fenomeen te zijn. In oktober 2003 noteerde de Europese Federatie van Journalisten (EFJ/IFJ), waarvan de AVBB deel uitmaakt in een onderzoeksrapport (2): "The use of freelance work in journalism is dramatically increasing. The 'golden age' of the traditional reporter 'embedded' in a secure and stable working environment is being gradually replaced by a new work form in which journalistic work or content production is increasingly out-sourced by media employers." De EFJ telde de neuzen in 19 Europese landen, en kwam uit op 31 procent freelance journalisten (103.201

op een totaal van 334.083). De jongste jaren steeg het aantal freelancers opmerkelijk sneller dan de groep loontrekkende journalisten. En nog een vaststelling: in de mediasector, en met name dan in de journalistiek, blijkt het aandeel van de freelancers in de werkgelegenheid frappant hoger dan in andere sectoren. Ook voor België gaat dat op, met respectievelijk 21,1 en 13,8 procent. De EFJ wijt de opkomst van de freelance journalistiek voor een stuk aan de ontwikkeling van 'nieuwe media', die ongetwijfeld nieuwe kansen bieden aan mensen met zin voor initiatief. Maar een belangrijker oorzaak ziet de Europese journalistenfederatie bij de traditionele mediabedrijven, die alsmaar meer gefocust raken op rentabiliteit. "This process involved downsizing and the diffusion of new employment relationships not based on open-ended contracts, but on shorter term or independent work contracts, which are both less expensive and more adaptable to market fluctuations."

Interims

De voorliefde van de mediahuizen voor freelancers leidde op zeker moment zelfs tot intensief geflirt met de illegaliteit. Schijnzelfstandigheid. Met name jongeren kregen jarenlang de eer om te mogen beginnen als journalist, maar moesten dat wel met een freelance statuut terwijl tegelijk toch volledige gezagsonderschiktheid en permanente beschikbaarheid werden vereist. In het beste geval fungeert die schijnzelfstandigheid dan als een soort van proefperiode, waarna de jongere alsnog vast in dienst genomen wordt. Niet alleen gaat het om een misbruik waarvan de betrokken journalist het slachtoffer is, bovendien maakt de praktijk door het niet-betalen van werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid een vorm van fraude uit. Reden waarom zowel de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid als de arbeidsgerechten - overigens veelal op impuls van journalistenbond AVBB en de vakbonden - de strijd aanbonden met het fenomeen. Meerdere gerichte acties tegen mediahuizen zaaiden twijfel in de werkgeversrangen. Het heeft er alle schijn van dat daar tegenwoordig weer wat consequenter gekozen wordt voor recruteringen onder het werknemers- dan wel het zelfstan-

digenstatuut. Ook al blijft het opvallen dat nog altijd 3 freelance journalisten op 4 voor één of meerdere vaste opdrachtgevers werken; 1 op 4 is zelfs aan een enkele vaste opdrachtgever verknocht. Alsof een vast contract - het weze een parttime - hier geen wisseloplossing zou kunnen zijn. Enkel het resterende kwart werkt volgens het Gentse onderzoek 'De journalist van de 21ste eeuw' voor 'wisselende' opdrachtgevers. Overigens experimenteren de mediahuizen intussen druk met weer een andere truuik uit de moderne human resources-does: het interim-statuuut. Evenmin ideaal voor een gewone werkende mens, maar ten minste - althans tot bewijs van het tegendeel - wel wettig.

(1) Els De Bens, Mieke De Clercq en Steve Paulussen, 'De journalist van de 21ste eeuw', Vakgroep Communicatiewetenschappen Universiteit Gent, 2003.

(2) European Federation of Journalists, Freelance Journalists in the European Media Industry, Report by Gerd Nies and Roberto Pedersini, with the support of the European Commission, October 2003.

o p r o e p

STATEN-GENERAAL VAN DE ZELFSTANDIGE JOURNALISTIEK

Alle freelance maar ook andere journalisten worden uitgenodigd op

Donderdag 6 mei 2004 om 20 uur
In het IPC, Résidence Palace, Wetstraat 155, 1040 Brussel
 (www.residencepalace.be)

voor een algemene
 STAND VAN ZAKEN ROND ZELFSTANDIGE JOURNALISTIEK

Met medewerking van
 VVJ/AVBB (Pol Deltour, Luc Vanheerentals)
 SOFAM (Eddy Cochez)
 Uitgevers (Jo Van Croonenborch e.a.)
 Politieke verantwoordelijken (Dany Vandenbossche e.a.)

INKOMENSKLOOF TUSSEN LOONTREKKENDEN EN FREELANCERS VRIJ DIEP

Pol Deltour

Van de ruim duizend zelfstandige journalisten in het land is een aantal best tevreden met zijn statuut. Ze halen voldoening uit hun werk, genieten van hun vrijheid, en verdienen bovendien een aardige cent. Toch gaat het maar om een kleine minderheid. Het Gentse onderzoek 'De journalist van de 21ste eeuw' leert dan wel dat journalisten over het algemeen tevreden zijn met hun beroepssituatie - een vaststelling die overigens tegengesproken wordt door het gegeven dat een gemiddelde journalist slechts 11,5 jaar in het vak blijft - maar "freelancers zijn duidelijk minder tevreden over hun statuut en hun loon. Het onzekere statuut van zelfstandigen blijft dan ook een van de belangrijkste pijnpunten van het journalistieke beroep."

De ontevredenheid betreft eerst en vooral de gebrekkige vergoeding van het werk. Zo leerde het onderzoek 'De journalist van de 21ste eeuw' dat 70 procent van de zelfstandige journalisten in Vlaanderen het met minder dan 2.000 euro per maand moeten stellen. Een kwart van de freelancers haalt geen 1.250 euro netto per maand, en 8 procent zelfs nog geen 750 euro per maand.

De Gentse onderzoekers kwamen voor freelancers uit op een gemiddeld netto-maandinkomen van 1.715 euro, tegen 1.808 euro voor weddetrekkenden. Een duidelijk verschil in min, dat nog een veel tragischer dimensie krijgt in het licht van de aanzienlijke persoonlijke investeringen in infrastructuur en materiaal die een zelfstandige te realiseren heeft, om nog te zwijgen van de verplichte bijdragen in het kader van de sociale zekerheid.

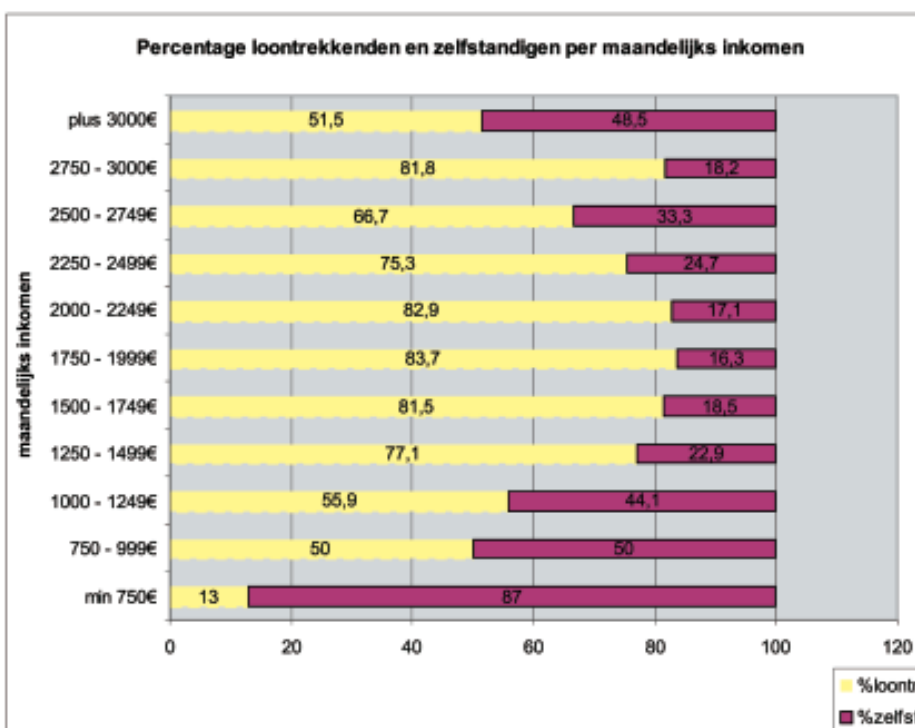
Enkele dingen verzwaren de situatie nog. Een is dat volgens de Belgische wet het officiële statuut van beroepsjournalist - met alle faciliteiten daaraan verbonden - niet gecombineerd mag worden met een commerciële nevenactiviteit. Freelancers doen dan maar alsmaar vaker afstand van het statuut van beroeps-

journalist om te kunnen bijkluken buiten de journalistiek. Een andere bron van ongenoegen is de regeling die de mediahuizen toepassen op het stuk van auteursrechten. Het komt erop neer dat de freelancer voor het hergebruik van zijn werk - denk aan de herpublicatie van artikelen in andere bladen, op CD-ROMs of op internet - omzeggens niet extra wordt vergoed. En dan is er nog een serieuze bron van frustratie: dat in het verlengde van het gebrekkige financiële statuut ook het sociale zekerheidsstatuut absoluut te wensen overlaat.

Aansprakelijk

Los van de vergoeding voor hun werk, zijn freelancers nog over een pak andere werkvoorwaarden ontevreden. Hun bijdrage wordt zonder een (serieus) woord uitleg geweigerd (zodat er vaak ook geen betaling volgt). Of hun bijdrage wordt wel gepubliceerd maar met een reeks ongewenste aanpassingen erbij - wat overigens niet belet dat de freelance journalist persoonlijk gerechtelijk aansprakelijk blijft voor het bericht. Het gebeurt ook dat de samenwerking van de ene op de andere dag abrupt en definitief beëindigd wordt. Maar het omgekeerde kan ook: dat ze te pas en ten onpas door redactiechefs opgetrommeld worden en zodoende met een ondraaglijke werkdruk en de meest ondankbare opdrachten worden geconfronteerd.

Uiterekend zelfstandigen worden in al die gevallen verondersteld hun ongebondenheid te kunnen uitspelen. Maar ook hier heeft de realiteit de theorie ferm ingehaald. "In such a sensitive activity as journalism", schrijft de EFJ in haar onderzoeksrapport van oktober 2003, "it is actually the stability of the employment relationship, together with the related economic stability, which can contribute significantly to the effectiveness of independence and autonomy in the exercise of this profession."

Deze grafiek toont duidelijk de oververtegenwoordiging van de freelancers in de laagste inkomenscategorieën (tot 1.250 euro). In het algemeen is 1 journalist op 4 zelfstandige, maar bij de minstverdieners gaat het om nagenoeg 9 op 10, en in de inkomensschiif van 750 tot 1.250 euro om zowat 1 op 2. Weliswaar zijn freelancers ook in de toplaag van de grootverdieners goed vertegenwoordigd, met eveneens 1 op 2, maar daar gaat het in absolute cijfers slechts om 16 zelfstandigen.

WERK GROEP ZELFSTANDIGEN EIST RESPECT**Luc Vanheerentals**Werkgroep Zelfstandigen VVJ
luc.vanheerentals@chello.be

Sinds enkele jaren functioneert binnen de VVJ een werkgroep voor zelfstandige journalisten, fotografen en cameramannen die actief zijn in de Vlaamse media. Alle aandacht gaat thans uit naar de realisatie van een 12 punten tellend eisenplatform. Belangrijkste vraag hierin is een minimumvergoeding van 30 euro per uur. De werkgroep wil ook een standaardaannemings-overeenkomst met daarin een algemeen geldende regeling voor de vele gevoelige punten in de samenwerking tussen journalist en opdrachtgever. Voorts vragen we een onafhankelijke klachtenbehandeling waarop alle journalisten een beroep kunnen doen. Bij de eigen Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten dringen we aan een gelijke behandeling van journalisten in loondienst en zelfstandigen.

Om het eisenplatform te promoten werd enkele maanden geleden een handtekeningactie gestart. Momenteel ondertekenden een zestigtal freelancers de tekst. Naar aanleiding van de Staten-Generaal over de zelfstandigenproblematiek op 6 mei in Brussel, krijgen alle zelfstandigen nog een herinneringsbericht. Het is de bedoeling die avond het eisenplatform publiek bekend

te maken en het tevens te bezorgen aan alle mediabazen. Van de Vlaamse overheid verwachten we dat de perssteun aan media in de toekomst afhankelijk wordt gemaakt van een respectvolle behandeling van zelfstandigen. Dat het op dat vlak geregeld misloopt, bewijzen de vele klachten die de werkgroep de afgelopen jaren ontving.

Ondanks de vele inspanningen van de afgelopen jaren is het geen sinecure gebleken om de situatie van de zelfstandigen te verbeteren. Her en der boekten we wel al wat kleine successen, en ook in de evolutie van de aannemingsovereenkomsten merken we dat onze standpunten niet onopgemerkt voorbijgaan. Dat de positie van de zelfstandige journalist desondanks nog niet is wat ze moet zijn is niet enkel het gevolg van besparingsdrang bij de uitgevers maar ook van het geringe, collectieve engagement dat de zelfstandigen zelf laten blijken. Daarom andermaal deze oproep om zich aan te melden bij de werkgroep, al was het maar om onze standpunten en het eisenplatform op te vragen.

‘Vademecum voor zelfstandige journalisten’

Hiermee bestel ik

- ... exempla(a)ren van het Vademecum à 12 euro.
- ... exempla(a)ren als VVJ-lid
(pas op: freelancers die aangesloten zijn bij de VVJ ontvangen het Vademecum gratis!)
 als student (mits voorleggen van studentenkaart)
en betaal dan 7 euro per exemplaar.

*In onze prijzen zijn BTW en verzendingskosten inbegrepen***VERZENDINGSADRES :**

Naam (bedrijf/vereniging).....

T.a.v. dhr./mevr. .... Functie . ....

Volledig adres : .....

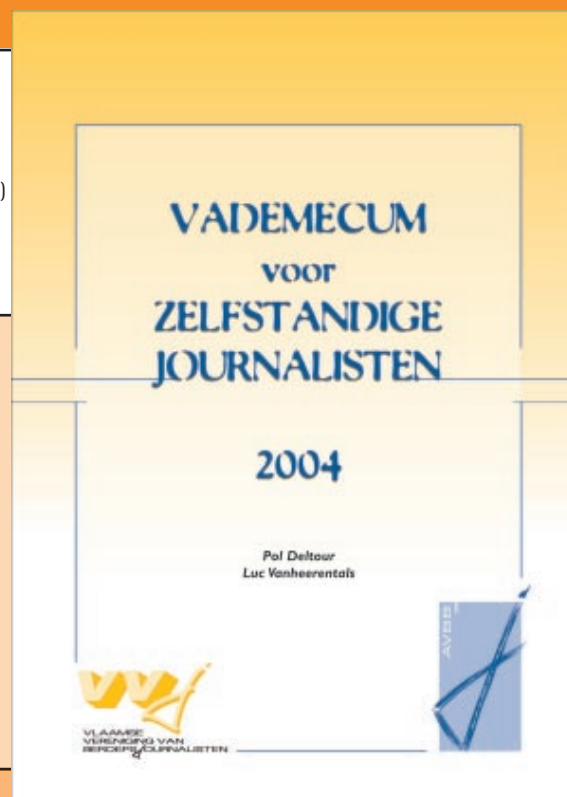
Tel. .... Fax : ..... e-mail adres : .....

Wenst u een factuur ? o JA / o NEEN BTW-nr. ....

FACTURATIE-ADRES (indien dit verschilt van uw verzendingsadres) :

Datum :

Handtekening :

JULES HANOT GAAT VOOR HET BESTE TV-MAGAZINE VAN VLAANDEREN EN OMSTREKEN

Mark Vlaeminck

Sinds maart leidt Jules Hanot (50), ex-hoofddirecteur van de krant De Morgen en het persagentschap Belga, het nieuwe tv-blad met de duidelijke naam TV2weken. De bedoeling van Hanot is even klaar: "Onze ambitie is niet meer of niet minder dan het beste televisiemagazine van Vlaanderen en omstreken te maken." Zo staat het ook in zijn edito van nummer 2.

Binnen het ruime aanbod van 'de boekskes' is er aan tv-magazines geen gebrek. Van good old Humo tot die kleine blaadjes op handpalmformaat. Intussen heeft iedere krant zijn tv-bladzijden met duiding en commentaar. En toch gooit uitgeverij Magnet Magazines uit Schelle (zeg maar De Persgroep) nog een nieuwkomer op de markt: TV2weken.

De naam spreekt voor zich: het gaat om een veertiendaags blad dat in tegenstelling tot de concurrentie resoluut een periode van 2 weken bestrijkt. De hoeveelheid informatie die TV2weken over de kijker uitstrooit is overweldigend. 170 pagina's tekst en foto's over wat u de komende halve maand op uw scherm krijgt. Om op de hoogte te blijven van last minute wijzigingen in de programmatie, geeft het blad een lijst van de websites van 52 zenders. Het leven omvat nu eenmaal meer dan Canvas of VTM. Wie dat wil kan ook zappen naar Fashion TV of Adventure One.

Maar heeft een normale mens naast tv kijken zelf nog wel tijd om zo'n immens pak informatie door te nemen? "Ja", zegt Hanot, "als je die informatie maar op een praktische manier aanbiedt. Daarom bundelen wij tv-tips volgens de interesse van de kijker. TV2weken toont in één oogopslag welke zender wanneer een natuurdocumentaire uitzendt of welke film vandaag de moeite loont. Er is altijd keuze genoeg."

En ja hoor, het tv-aanbod wordt inderdaad uitgerokken tot op de rand van de waanzin. Kijk maar eens naar 'Die schönsten Bahnstrecken Europas'. Een camera aan de voorkant van een

trein registreert het afgelegde traject. Je raast over het spoor door de meest idyllische landschappen. En als de lok een tunnel induikt, wordt het beeld even zwart. Elke nacht, op ARD. Ook aan dit soort televisie besteedt TV2weken aandacht.

Jules Hanot: "Een hoofddirecteur moet weten welk journalistiek product hij wil maken. Wij willen TV2weken positioneren tussen Humo en Dag Allemaal. Bij ons moet je niet zoeken naar het doorwrochte politieke interview als dat niet

direct aan een tv-programma is gelinkt, maar we gaan onze kolommen evenmin vullen met de zoveelste onthullingen over het privé-leven van onze BV's."

Dat een hoofddirecteur moet weten hij wil, heeft Hanot ook in een vorig leven al een paar keer mogen bewijzen. Zijn journalistieke carrière begon leerzaam maar nederig bij de gebroken armen en benen bij Vooruit en bracht hem via zondagsmedewerking aan de sportredactie tot voltijds wielersportverslaggever bij De Morgen. "Het wielermilieu is een boeiende microkosmos", getuigt hij daarover, "en zelfs toen ik op de redactie van de krant al meer manager dan schrijver was, voelde ik ieder jaar de noodzaak om de sfeer te snuiven van een peloton." De journalist die renners interviewde werd hoofddirecteur van De Morgen en stapte daarna naar Belga om dat persagentschap te leiden.

"En nu dit tv-blad", zegt hij. "Omdat ze het mij gevraagd hebben. De concurrentie was van plan met een veertien-

daags tv-blad uit te komen, dus wilden wij hen voor zijn. Wij zijn van nul begonnen en drie dagen later was ons eerste nummer af. Dat vind ik plezant."

Ik vraag hem bij welk medium hij voor de vierde keer hoofddirecteur wenst te worden na een krant, een persagentschap en nu een tv-blad. Het antwoord komt onmiddellijk: "Na dit stop ik ermee."

Jules Hanot:
'TV2Weken positioneren tussen Humo en Dag Allemaal'

(Foto Maitrise)

LEZERSBRIEVEN: SPREEKBUIS VOOR DE LEZER, VOOR DE REDACTIE OF VOOR SLUWE POLITICI?

Enkele VLD-politici plannen een raid op de lezersrubrieken van de Vlaamse kranten, kwestie van de partij in de aanloop naar de verkiezingen van 13 juni wat positiever in beeld te brengen in de pers. Maar hoeveel kans maakt zo'n initiatief? Een begin van antwoord levert Karin Raeymaeckers, die aan de Gentse universiteit vorsingswerk verrichtte rond de omgang van de Vlaamse kranten met lezersbrieven.

Karin Raeymaeckers

Vakgroep Communicatiewetenschappen - Universiteit Gent

Lezersbrieven behoren vandaag tot de meest gelezen rubrieken van de krant. Redacties die dagelijks ruimte vrijmaken kunnen rekenen op een niet aflatende stroom van reacties. Alle Vlaamse krantentitels, met uitzondering van De Tijd, hebben vandaag een brievenrubriek.

Uitgevers bewegen zich dan wel op een uiterst commerciële markt, maar in gesprekken met de hoofdredacteurs wordt duidelijk dat ze de rubriek zien als onderdeel van het proces van meningsvorming. Tegelijk zien ze brieven als een middel tot 'emotioneel stoom afdalen' (katharsisfunctie). Commerciële overwegingen zijn echter nooit ver weg. Zo hebben brieven meer kans op publicatie wanneer de redacteurs denken dat ze het publiek aanspreken.

Maar ook het omgekeerde gebeurt, en dan worden reacties van goedbedoelende lezers gewoon genegeerd. Het kan zelfs nog brutaler. Zo gaf De Morgen een lezer eens een veeg uit de pan: "Onze trouwe lezeres Sofie De Wulf vroeg zich gisteren in een e-mail af 'waarom u de rubriek Mensen lief publiceert. Als ik De Morgen lees, dan wil ik geen stomme roddels (...)'. Enkel en alleen om Sofie te plezieren citeren we vandaag uit het respectabele Tijd Cultuur (...) Zonder dank, Sofie!" De lezer en zijn mening belangrijk?

Redacties hebben geen onverdeeld positief beeld van de brieveschrijvers. Reacties van lezers worden geapprecieerd maar er zijn brieveschrijvers die de redacties werkelijk bestoken. Sommige redacteurs spreken van 'stalking' en publiceren zelden dergelijke bijdragen.

Ook georchestreerde campagnes worden negatief geëvalueerd. Vooral maatschappelijke belangengroepen willen zo hun argumenten in de media krijgen, maar ook politici proberen zich een toegang te forceren. Vooral het Vlaams Blok kan rekenen op een grote groep van actieve brieveschrijvers. Slechts zelden geven de betrokken politici dit ook toe.

Redacties worden geconfronteerd met een gestaag groeiende stroom van reacties. Daardoor wordt het selectieproces steeds meer een moeilijke evenwichtsoefening. De vakgroep Communicatiewetenschappen van de Universiteit Gent onderzocht in 2003 de brievenrubrieken in de Vlaamse dagbladen. Er werd een inhoudsanalyse doorgevoerd voor de periode tussen 1 oktober 2002 en 23 februari 2003. En om de selectiemechanismen en publicatiestijlen op de verschillende redacties te achterhalen, stuurden we ook zelf brieven in.

Het Laatste Nieuws

Voor de periode 1 oktober 2002 - 23 februari 2003 vonden we 4.561 lezersbrieven in 6 Vlaamse kranten. De verdeling maakt duidelijk dat vooral populaire kranten veel aandacht besteden aan lezersbrieven. Koploper is Het Laatste Nieuws met niet minder dan 1.592 brieven (of 35 pct.). Op duidelijke afstand volgen Het Belang van Limburg (1.006 brieven, 22 pct.) en Het Volk (982 brieven, 21,5 pct.). In Gazet van Antwerpen verschenen 570 brieven (12,5 pct.). De kwaliteitskranten scoren veel lager: 288 brieven (of 6,3 pct.) voor De Standaard en slechts 123 brieven (of 2,7 pct.) voor De Morgen.

De meeste brieven (64 pct.) zijn reacties op een actueel thema en één vierde (26 pct.) heeft te maken met een artikel dat tevoren is verschenen. Populaire titels brengen in verhouding meer brieven over een actueel thema, terwijl kwaliteitskranten eerder opteren voor reacties op een eerder verschenen artikel.

De brievenrubrieken van De Morgen en De Standaard kenmerken zich door sobere vormgeving. De populaire titels daarentegen publiceren de brieven met foto's en cartoons, ze groeperen brieven onder pro en contra hoofdingen, ze zorgen voor pakkende titels en leveren af en toe commentaar. Ook inhoudelijk is er een verschil in aanpak. Kwaliteitskranten publiceren vooral rationele brieven met argumenten rond een thema. Deze komen vaker van beleidsmakers of van mensen met bewezen expertise. De populaire titels plaatsen ook emotionele brieven die eerder een katharsisondersteunende functie hebben. Hier komt ook de gewone burger aan het woord.

Brieveschrijfactie

We schreven samen met studenten uit de eerste licentie communicatiewetenschappen op 3 februari, 10 februari en 17 februari 2003 brieven naar de redacties. De brieven, 101 in het totaal, werden telkens op maandag geschreven, waarmee ze een reactie vormden op de weekend- en maandagedities. Elke krantentitel kreeg twee soorten brieven: enerzijds algemene brieven over een actueel thema (achtereenvolgens over Irak, de verkeersveiligheid en het migrantenthema), anderzijds brieven als reactie op een specifiek artikel. Deze laatste, 'reactieve' brieven vertrokken in twee versies: één ervan steunde de redactionele aanpak, de andere was dissonant en kritisch.

Titel	Aantal	thema	reactie	Gepubliceerd	thema	reactie	Cons	dis
De Standaard	11	5	6	1		1	1	
De Morgen	10	5	5	0				
Het Volk	20	14	6	8	3	5	3	2
Het Laatste Nieuws	20	14	6	9	6	3	1	2
Belang Limburg	20	14	6	6	3	3	2	1
Gazet Antwerpen	20	14	6	1		1	1	
Totaal	101			25			8	5

In de meeste brieven werd de inleidende zin weggelaten, maar zonder dat dit van invloed op de inhoud was. Vooral de redactie van Het Volk hanteert graag de schaar waardoor enkel gedachtenflitsen overblijven. Dit leidt soms tot minder genuanceerde standpunten, waardoor de tekst radicaler wordt. Inkorten gebeurt omdat men meer lezers een forum wil bieden maar daardoor komt de kwaliteit soms onder druk.

Er zijn echter ook kwalijker vormen van redigeren. Het minste wat je uit de analyse kan besluiten, is dat bepaalde redacties zeer actief ingrijpen. Zo worden woorden en argumenten bijgekleurd, af en toe duiken volledig nieuwe argumenten op en soms verdampt kritiek.

De Standaard en De Morgen publiceerden te weinig van onze brieven om over deze titels uitspraken te doen. Toch hadden we ons veel moeite getroost om brieven te sturen met een kwalitatief hoogstaand peil. De Standaard publiceerde één brief, De Morgen geen enkele. De beperkte ruimte voor lezersbrieven maakt dat waardevolle bijdragen verloren gaan.

Het Laatste Nieuws plaatste wel veel van onze brieven. Het gebeurde dat verschillende brieven over actuele thema's samen werden gepubliceerd in één kader. Maar de krant gaat ver in het redigeren: soms worden woorden en zelfs zinnen toegevoegd die niet uit de originele lezersbrief komen. Zo greep de redactie een brief over 'Eurosong for Kids' aan om de eigen negatieve gevoelens tegenover de VRT in de spotlights te zetten. En de mogelijk negatieve gevolgen voor kinderen kwamen verbaal sterker uit de verf. Nog een voorbeeld in 'Bevel is Bevel', een brief als reactie op een tranerig artikel over een uitwijzingsbevel. We schreven dat de redactie moest stoppen met stemmingmakerij en dat de beslissingen van Vreemdelingenzaken moesten gerespecteerd worden. In de gepubliceerde brief leek het alsof de kritiek Vreemdelingenzaken gold.

'De pineut'

Soms gaan de veranderingen erg ver: nieuwe zinsdelen, nieuwe argumenten zelfs die duidelijk een toevoeging zijn van de redactie. Ook de gewijzigde woordkeuze is niet altijd onschuldig: 'de dupe' wordt 'de pineut' en 'vadertje Staat financiers' wordt 'de staatskas spekken'. Telkens wordt gekozen voor een negatiever geconnoteerde woordkeuze of sterkere adjectieven. Zoals 'een bedreiging' die 'een zeer ernstige bedreiging' wordt...

Het Volk publiceerde 8 brieven maar hanteerde hierbij kwistig de schaar. In een bepaalde brief werden liefst tien van de twaalf zinnen geschrapt.

De andere redacties gingen veel minder ver in het redigeren. Het Belang van Limburg publiceerde een zestal brieven, zonder grote veranderingen of inkortingen. De redactie behoudt de oorspronkelijke frasering hoewel hier en daar extreme termen worden afgezwakt. Zusterkrant Gazet van Antwerpen publiceerde maar één brief en die

werd letterlijk weergegeven. Het was een lovende reactie op de journalistieke aanpak in Gazet van Antwerpen, wat door de redactie met een summier ingreep (cursivering) werd onderstreept.

De vraag of consonante reacties op artikels meer kans hebben op publicatie dan dissonante, levert interessante gegevens op. Brieven die de redactie loven hebben inderdaad een grotere kans op publicatie dan brieven die kritiek uiten. Kritische brieven kregen enkel een plaats in Het Laatste Nieuws, maar daar werd zo geredigeerd dat de kritiek verdween. De lovende brieven werden wel alle gepubliceerd, met bijzonder weinig inkortingen.

Misbruik

Ons onderzoek bevestigt het belang van lezersbrieven. Bij verschillende titels wordt de rubriek opgewaardeerd. Lezers appreciëren de mogelijkheid van feedback, maar soms gaan belangengroepen de rubrieken misbruiken. Zelden geven beleidsmakers toe dat ze de kanalen voor democratische uitwisseling van ideeën hanteren als pr-instrument.

Hier past enige kritische reflectie. Lezersbrieven zijn de enige mogelijkheid om in contact te treden met de redactie. Deze kans op deelname aan het democratisch proces van meningsvorming mag niet op de helling komen. De lezer moet centraal blijven, en dat is ook wat alle redactieverantwoordelijken die ik contacteerde, onderschreven. Zij proberen de 'activistische briefschrijvers' te filteren en een echte rubriek te maken met bijdragen van echte lezers die zo hun stem kunnen laten horen. Sommige redacties besteden veel tijd en energie om de bijdragen van minder taalvaardige lezers te 'vertalen', zodat ook deze groep mensen het gevoel krijgt erbij te horen.

Alle gecontacteerde hoofdredacteuren bevestigen de grote toename van het aantal brieven en e-mails. Daardoor wordt de selectie steeds moeilijker, vooral voor titels die geen uitweg hebben naar een virtuele pendant. Dit ondervonden wij in de briefschrijfronde. Vele bijdragen werden niet gepubliceerd. Al scoren de populaire titels merkkelijk beter dan De Standaard en De Morgen. Vooral deze laatste titel besteedt bedroevend weinig aandacht aan de mening van zijn lezers.

Maar selectiemechanismen zijn maar één kant van het verhaal. De redigeerstijl is ook belangrijk. Met dit onderzoek hebben we een tipje van de sluier kunnen oplichten. De meeste redacties beperken zich tot inkorten en tot schaven aan woordkeuze en zinsbouw. Maar we hebben met ons onderzoek ook kunnen aantonen dat bepaalde ingrepen niet onschuldig zijn.

Verder onderzoek dringt zich op. De meest geëigende methode is een grootschalige vergelijking van de oorspronkelijke instroom met de output. Maar dat veronderstelt natuurlijk dat we inzage krijgen in de input.

EUROPA LIGT IN HET BUITENLAND

Ides Debruyne

Directeur Fonds Pascal Decroos

Bij lezingen voor studenten open ik graag met de vraag: "Welk bestuursniveau zorgt voor de meeste wetten?" Omdat meestal een ijzige stilte volgt, antwoord ik dan een beetje teleurgesteld dat 60 à 70 procent van onze nationale en regionale wetgeving bestaat uit omzettingen van Europese richtlijnen.

Wat dit met journalistiek te maken heeft? Alles en niets. Alles, omdat één van de belangrijkste taken van de pers het informeren van burgers is. En 'niets' omdat je in de traditionale Vlaamse pers helaas zo goed als geen letter terugvindt over het beslissingsniveau dat voor een groot stuk ons leven bepaalt. Zelfs nu niet, ook al vinden de volgende Europese parlementsverkiezingen straks plaats tussen 10 en 13 juni. Blijkbaar moeten we eerst nog het proces Dutroux doorstaan. Dat is voor de media van hoger belang.

De EU is een ongelooflijk institutioneel kluwen, en dat schrikt af. Toch is het allemaal nu ook weer zo moeilijk niet. Lees één boek over de EU of bezoek de portaalsite van Europa (www.europa.eu.int) en een nieuwe wereld gaat voor je open. Een weekendbijlage in een krant met een uiteenzetting over de Europese instellingen zou wonderen kunnen doen. Rust hier geen taak voor de openbare omroepen? De makers van Villa Politica hebben blijkbaar drempelvrees om het Europese Parlement regelmatig te belichten of ze beschouwen de kijkers als achterlijk en ze willen dit kost wat kost zo houden.

Jammer dat weinig journalisten - onze bron van informatie - de Europese instellingen kennen. Nochtans zijn heel wat organen in Brussel gevestigd. Aan de ruimtelijke afstand kan het dus niet liggen. Gezien het belang van de EU zou er op elke redactie minstens een 'special task-force' moeten worden opgezet die zich enkel en alleen met de EU bezighoudt. In Vlaanderen bestaat dit niet. De EU-specialisten van de Vlaamse media zijn Quasimodo's die in hun toren gedooft worden en waarvan de hoofdredacteurs menen dat niemand in hun artikelen geïnteresseerd is. Maar ze doen geen vlieg kwaad.

De Vlaamse journalist krijgt niet de ruimte om zich in de EU te verdiepen. In alle beroepen kent men specialisatie. Maar onze journalist moet overal inzetbaar zijn, multifunctioneel en altijd paraat. De Vlaamse journalist is in de renaissance blijven steken. Hij is een 'homo universalis'. Voor de leiding van de redactie is dat goedkoper, wat meer dan ooit belangrijk is in een kleine verzadigde markt. Om hier enigszins aan tegemoet te komen, werd in 1999 een fonds opgericht: het Fonds Pascal Decroos voor Bijzondere Journalistiek. Helaas wordt het Fonds teveel bestookt met aanvragen voor het financieren van projecten buiten de Europese Unie.

Neem de proef op de som en open je krant. Zoek de artikels met Europa als onderwerp. Proficiat als je er een vindt, dan heb je een goeie krant in je handen. Wellicht vond je het artikel in de 'buitenlandkatern'. Bizar, niet, maar voor

mediamensen ligt Europa blijkbaar buiten België. "De Europese politiek moet 'verbinnenlandsen'. De dag dat een federale regering over een Europees dossier valt, wordt een hoogdag voor Europa en voor de democratie", zei Paul Goossens - journalist bij de Europese Cel van Belga - onlangs in MO*.

Heel wat beroepen gaan zich internationaal organiseren, gezien de globalisering. De media daarentegen zijn de andere kant opgegaan. Zij zijn gaan 'regionaliseren', ja zelfs 'provincialiseren'. Regionale televisie is iets van de laatste decennia. Zelfverklarde kwaliteitskranten voeren een regionale katern in. Over Wallonië wordt nog zelden iets zinsvol verteld. Intussen roepen redacties hun buitenlandse correspondenten naar huis wegens te duur. Buitenlands nieuws komt minder aan bod en bestaat meestal uit aankopen van internationale westerse persagentschappen. En dit allemaal omdat de klant dit wil, zeggen de goedmenende mediabonzen.

Journalisten zouden ons over Europa moeten berichten en zich daarvoor ook internationaal organiseren. Als het binnen redacties niet kan of mag, dan buiten de redacties. Ze kunnen met hun Europese collega's afspreken om het resultaat van hun onderzoek tegelijk in de verschillende EU-lidstaten te publiceren. Zo zouden ze kunnen wegen op de berichtgeving. En de kosten en winst delen.

Er is ook een probleem van timing. Nu krijg je over een Europese richtlijn iets te horen op het moment dat die in Vlaamse of federale wetten wordt omgezet. Het debat rond die richtlijn ligt dan al lang achter ons. Zeker in België, dat zich als een schildpad voortbeweegt als het over omzetten van richtlijnen gaat. De publieke opinie kan hier niet meer op wegen. 'Het komt vanuit Brussel', is dan het gevoel. En er is niets aan te doen. En dat is ook juist. Ligt dit aan Europa? De media gaan hier niet vrijuit.

We zijn vragende partij voor een diepgravende kwaliteitsjournalistiek die ons tijdig duiding geeft over de evoluties die in Europa bezig zijn. Zo kunnen we effectief wegen op de besluitvorming en ontstaat niet het gevoel dat alles boven ons hoofd bedisseld wordt. De Vlaamse media hebben het nog steeds niet begrepen. Op 13 juni kiezen we onze vertegenwoordigers voor het Europees parlement. Maar de media denken dat de Vlaamse verkiezingen veel belangrijker zijn.

<http://www.eu4journalists.com/>
<http://www.fondspascaldecroos.org>
<http://www.vvoj.be>

Boeken (met steun van het Fonds Pascal Decroos):

Bart AERTS, Hartinfarct Europa. Brusselse gevolgen van de EU-uitbreiding, Houtekiet, 2004

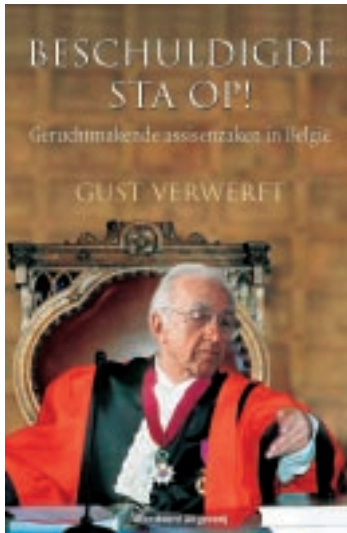
Guy JANSSENS, In de schaduw van Schuman - België in de greep van Europa, Lannoo, 2001

JOURNALISTIEK PLEIDOOI VOOR BEHOUD VAN ASSISEN

In zijn nieuwste boek 'Beschuldigde sta op!' bundelt journalist Gust Verwerft het relaas van tien monsterprocessen.

Jan Backx

"Nu de demonen van Dutroux bedwongen worden, hoor ik in de verte de oprukkende tanks van de assisenbestrijders. Alleen ga ik ze tegemoet, het mes tussen de tanden..." Een staaltje van de beeldrijke taal, die Gust Verwerft virtuoos hanteert in zijn pas gepubliceerde boek 'Beschuldigde sta op!

Geruchtmakende assisenzaken in België'. De auteur gidst zijn

lezers doorheen tien pakkende misdaadverhalen, doet uit de doeken hoe al dat gruwelijks werd ontrafeld in de assisenzalen en lucht in het voor- en nawoord ongezoeten zijn gemoed: assisen is een brok democratie en moet absoluut blijven bestaan!

Zo Vrouwe Justitia een broer heeft, dan moet het Gust zijn. Al tientallen jaren huist de onvermoeibare verslaggever Verwerft in de coulissen van de assisenzalen. Hij was een steunpilaar van *Blik*, dat in eigen uitgevershuis werd getorpedeerd. En kort nadat *Zondagsblad* hem triomfantelijk had ingehaald, volgde ook daar een *débâcle*. Dat alles kraakte hem niet. Zijn assisenwebsite blijft druk gelezen en inzake publicatie van boeken en boekjes staat de Verwerft-teller op een benijdenswaardige 121.

Nu zijn er dus 222 verse pagina's, gevat in een omslag die naast suggestief ook een lust voor het oog is. Assisen als passie? Gust Verwerft: "Met de bekritiseerde Mel Gibson-film in het achterhoofd is het allicht een wat ongelukkige vergelijking, maar je zou kunnen zeggen dat het dossier Jezus Christus de eerste assisenzaak is geweest. Het volk dat besliste. Ach, het klopt niet helemaal want Jezus had geen advocaat. Maar ja, ik kan terugblikken op zowat 850 zelf beleefde assisendebatten. Je gaat niet zolang zitten luisteren als het je niet boeit. De timing voor mijn nieuwe boek was ideaal. Ik voel me niet meer gebonden door redacties en kan nu luidruchtiger mijn persoonlijke visie ventileren."

Hoe goed of slecht doet de huidige assisenverslaggeving het, vraag ik hem. "Het loopt fout", is het antwoord. "De

reporters die momenteel naar assisen worden gestuurd missen vaak nog de nodige levenservaring of mensenkennis. Het argument dat deze jongens en meisjes toch érgens moeten beginnen, is dwaas en het begin van het einde. Assisen is niet de plek om het journalistieke vak te gaan leren, het is een hoogtepunt! De huidige ontwikkeling is nefast. Er worden brave schoolopstelletjes gemaakt en die krijgen steeds minder plaats. Zo wordt menig mooi assisendebat nu stiefmoederlijk weergegeven en weggemoffeld in regionale edities. Er zijn ook steeds meer verslaggevers die hun assisenstukje aan mekaar breien van horen zeggen en niet eens meer de moeite doen om te komen luisteren."

Verwerft selecteerde de tien dossiers voor zijn boek op basis van de parallellen die hij in een aantal strafbundels had ontwaard. "Ik vroeg me ook af hoe de onderzoeken zouden zijn verlopen als de speurders van toen hadden beschikt over de technische hulpmiddelen van nu. De sterke overeenkomst tussen het proces Jaspers en de affaire Van Noppen is pakkend. De gevallen onderzoeksrechter Guy Jaspers werd in 1977 aan het kruis gepraat door spraakwaterfall en medebeschuldigde Luc De Cramer. Een kwarteeuw later, in het proces rond de moord op veekeurder Van Noppen, was het de vlotte babbelaar Carl De Schutter die Alex Vercauteren meesleurde."

850 processen woonde hij bij, tien staan er nu te boek. Smaakt dat naar meer? Verwerft: "Dat is de bedoeling, ja. Alhoewel ik voor dit boek lang geaarzeld heb. Veel is onder tussen geschiedenis geworden. Ik had al het materiaal, de juiste citaten en data. Dat allemaal aan de openbaarheid prijsgeven, was een beetje afstand doen van een lang gekoesterd goed."

Gust Verwerft bereikte begin dit jaar de kaap van 60. De freelance gerechtsjournalist, aan wie in de assisenzaal de gruwelijkste excessen van de menselijke natuur de revue hebben gepasseerd, is tussen zijn geschrijf door ook een gedreven opa geworden. "Voor Antje, Caro en Tibo", luidt de opdracht in zijn assisenboek. Dat trio is nu nog veel te jong om het geringste besef te hebben van de gevallen onderzoeksrechter Jaspers, de VUB-rector die zijn vrouw ombracht, de acht baby moorden, Horion, de beerputmoord; de vrij spraak van Polleke Maes, de affaire Van Noppen, de ontvoering van Anthony, de vampier van Muizen en de wurger van Linkeroever. Maar later, dank zij de genuanceerde en met grote menselijkheid gevoerde pen van opa, krijgen ze een goed inzicht krijgen in oude strafzaken die ons land in beroering hebben gebracht. Wij kunnen er nu al van genieten!

Stem speels, stem Danneels

Een column van Mark Vlaeminck

Uit De Standaard van 25 maart: "Het weekblad Knack deed bij twintig experts een rondvraag over welke BV het meeste stemmen zou kunnen halen. Kardinaal Godfried Danneels komt er als beste uit. Vooral journalisten en reclamemakers beschouwen de kerkleider als een stemmenkanon."

Dat het kwaliteitskrantje uit de Gossetlaan dit nieuws aan zijn

(Foto: Maitrise)

stijgend aantal lezers en lezeressen uitgerekend op 25 maart kond deed, is geen toeval maar een lepe streek van Danneels zelve. Iedere katholiek, en zelfs onder Standaardlezers komen die nog voor, weet immers dat 25 maart het feest is van Maria Boodschap. Dat wil niet zeggen dat Maria op die dag met een boodschappenlijstje voor haar driepersoonsgezinnetje naar de winkel van de Palestijn op de hoek trok, neen, 'Maria Boodschap' herdenkt het feit dat een engel aan Maria kwam melden dat zij zwanger was. En inderdaad: dag op dag negen maanden later, op 25 december beviel zij van ene Jezus. Tussen Maria Boodschap en Kerstmis ligt precies één zwangerschap. Danneels weet wel wanneer hij nieuws moet lossen.

Journalisten worden geacht een neus te hebben voor nieuws, gevoelig te zijn voor trends, en ook al kunnen zij daar geen rationele verklaring voor aanbrengen, toch nieuwe tendensen in de maatschappij te ontdekken en in hun juiste context te plaatsen.

Als journalisten menen dat Danneels een stemmenkanon is, dan zal dat wel zo zijn. Pastoors hebben altijd goed gescoord in de Belgische politiek. Priester Daens zette de toon, de Limburgse monseigneur Philips zetelde met paarse sokken in de Senaat, eerwaarde heer Jef Ulburghs mocht zich parlementair noemen en in afwachting van eerste minister Danneels - of is het prinsbisschop? - glundert nu ook Staf

Nimmegeers in de Senaat voor S.P.A. Sinds hij geen franciscaan meer is, is Nimmegeers priester van het aartsbisdom Mechelen-Brussel. Een werknemer van Danneels dus. Van Godfried, wel te verstaan, want als het op bekendheid aankomt zijn er nog wel meer Danneelsen in de running. Zo mag in Het Nieuwsblad Matthias Danneels, uit de stal van Guido Van Liefferinge, elke dag

zijn gedacht over de wereld schrijven en alsof dat nog niet genoeg is, is daar ook nog de jonge wonderboy Mario Danneels die met zijn verhalen de kolommen van De Standaard Magazine vult. Alle drie die Danneelsen zijn West-Vlamingen maar dat kan toeval zijn in plaats van predestinatie of tactiek.

Kiezen journalisten volgens Knack voor Danneels, dan worden persmensen op hun beurt vooral geapprecieerd door partijvoorzitters. Met name Siegfried Bracke zou goed in de markt liggen bij die toppolitici. Maar in het land van Dirk Sterckx waar journalisten partijvoorzitter worden zal dat wel niet zo moeilijk zijn.

Misschien moeten journalisten maar vlug en handig inpikken op wat hier aan het gebeuren is.

Want als Danneels inderdaad stemmenkanon zou worden en, zo al niet als paus van Rome dan toch als eerste minister van België eindigt, dan komt daar in Mechelen een plaats vrij en die wordt best opgeëist en ingevuld door een journalist.

Graag tippen wij voor deze vacature op Martine Tanghe. Zij boezemt zoveel vertrouwen in, dat wij haar geloven nog voor zij haar mond opendoet. En na eeuwen van kardinaal wordt het toch eens tijd voor een kardinales. En in één adem Bracke partijvoorzitter.

Wie zegt er dat dat minder goed zou zijn dan wat er nu is?

Onder embargo

Niet de Vlaamse **Persgroep**, maar de Britse investeringsmaatschappij Apax gaat in zee met **PCM**, de Nederlandse uitgever van ondermeer De Volkskrant en NRC Handelsblad.

Het moge **Christian Van Thillo** een troost zijn dat de Commissie Burgerrechten van het Europees Parlement net op 30 maart een rapport goedgekeurde waarin fors aangedrongen wordt op maatregelen tegen mediaconcentratie. Italië's premier Berlusconi wordt daarin een reëel gevaar voor pluralisme en democratie genoemd. Meer info: www.ifj-europe.org.

En nog iets om Van Thillo's pijn te verzachten. Volgens het Brusselse hof van beroep heeft zijn audiovisuele poot **VMMA** haar machtspositie niet heeft misbruikt op het stuk van ruiladvertenties met zijn krantenpoot De Persgroep. Concurrent VUM had aangeklaagd dat VTM & Co. tot vier keer meer voordelen toekenden aan Het Laatste Nieuws dan aan Het Nieuwsblad.

Eerder oordeelde de **Raad voor de Mededinging** dat het wel degelijk om concurrentievervalsing ging.

En nog nieuws uit de reclamebusiness: bij **De Morgen** is een advertentie van Knack geweigerd door de hoofdredactie (nee, niet de directie). Yves Desmet noemt zich op de ziel getrapt omdat Knack in de gewraakte pub beweert dat alleen dat magazine in staat is tot het brengen van echt inzicht in het nieuws...

Waarmee niettemin aangetoond wordt dat Yves een ziel heeft.

Pieter Knapen wordt de nieuwe hoofdredacteur van VRTnieuws.net, de nieuwswebsite van de openbare omroep. Pieter volgt Leo Hellemans op, die vorig jaar (opnieuw) hoofdredacteur televisie werd.

Tim Pauwels (VRT-tv, 32) is sinds eind maart en nog tot eind mei met ouderschapsverlof gelet op tweede spruit. In die periode draaft hij enkel op voor het vrijdagavondinterview met de premiers Verhofstadt of Somers in Villa Politica. Zo'n imago van werknemersvriendelijk bedrijf moet je verdienen, elke dag opnieuw.

Broodkast TV, dat voor de VRT-tv de Champions League, EURO 2004 en de Sportpersoonlijkheid van het Jaar maakt, zoekt "een voetbaldier dat geconfronteerd met de Voetbalgroten der Aarde niet de neiging voelt om een handtekening te vragen maar wel om een pertinente vraag te stellen". Mailen naar anouk@broodkast.tv of gsm'en naar 0497/585738.

VTM investeert nauwelijks in extra verkiezingsprogramma's met het oog op 13 juni. En ook op de verkiezingsdag zelf is het maar minnetjes: een nieuwsuitzending tussen 13 en 14 uur, een tussen 18 en 20 uur en het vervolg vanaf 22 uur.

VTM-nieuwschef **Pol Van den Driessche**: «Met het vooruitzicht op mooi weer en met de voetbalmacht Frankrijk-Engeland op de VRT-sportzender Sporza zullen we toch de grote massa niet kunnen lokken. Dan heeft het weinig zin om evenveel middelen in te zetten als vorig jaar.»

Ook al met het zicht op 13 juni, gaat bij de VRT op 10 mei de **sperperiode** in gedurende dewelke politici enkel nog in de nieuws- en duidingsprogramma's mogen optreden.

De openbare omroep vaardigde bovendien richtlijnen uit voor het optreden van politici in de **enter- en infotainmentprogramma's** op radio en tv, ook buiten de sperperiode. Politici mogen er geen dragende rol meer in hebben, en de betrokken programma's mogen geen forum zijn voor harde partijpolitieke stellingname.

Zou het dat zijn wat Vlaams Cultuurminister **Paul Van Grembergen**

(Spirit) bedoelde toen hij einde maart snoeihard uithaalde naar de media en de VRT in het bijzonder ?

Recent VUB-onderzoek bevestigt alleszins dat **televisie** het allerbelangrijkste medium is als het op politieke beïnvloeding aankomt. TV-journaals, TV-duidingsprogramma's en TV-verkiezingsuitzendingen maken de top-3 uit van meest geschikte overtuigingskanalen.

Daarna volgen interviews in kranten en magazines, TV-infotainment, duidingprogramma's op de radio, verslaggeving in kranten en magazines, radio-journaals en TV-entertainment. De invloed van **klassieke communicatietechnieken** als advertenties of affiches verzinkt bij dat alles in het niets.

Als de **nazi-Duitsers** dat in 1935 hadden geweten. Een Canvas-documentaire over 'Televisie in het Derde Rijk' leerde dat propagandachef Joseph Goebbels het televisiemedium totaal niet zag zitten, wegens alleen maar de brute werkelijkheid tonend. Dan maar de bombastische bioscoopjournaals van Hitlers eigen cineaste Leni Riefenstahl...

Een recent KUL-onderzoek geeft de (Vlaamse) overheid zelfs heel concrete tips voor het communiceren via de media. Zo wordt de **ontevreden burger** het best bereikt via VTM, Radio 2 en Het Laatste Nieuws.

Niet langer via 'Zwart of Wit' op LibertyTV natuurlijk, nu presentator **Jürgen Verstrepen** daar aan de deur werd gezet en hij dan maar soelaas ging zoeken op zowel de Vlaamse als de Europese verkiezingslijst van het Vlaams Blok.

Het **Vlaams Blok** maakte van de overkomst van Verstrepen gebruik om fors uit te halen naar de media, en naar de VRT in het bijzonder. Waar hebben we dat nog gehoord ?

Of journaliste en sex-experte **Ilse Nackaerts** de overstap naar een CD&V-verkiezingslijst maakt, is veel minder zeker. Humo en De Morgen maakten groot kabaal over het feit dat Ilse-Van-Aardbei-tot-Zweepje-Nackaerts door de CD&V 'gevraagd' zou zijn, maar alleszins de partijleiding is van niks op de hoogte.

En als het nu eens Ilse-**Spannende-Seks**-Nackaerts zelf is geweest die in de richting van een Brussels-lokale CD&V'er heeft gelonkt - zij het zonder resultaat.

De **Nikon Press Photo Awards** zijn toegekend, en dat leverde prijzen op voor Geert Van den Wijngaert (categorie actualiteit), Tim De Waele (categorie sport) en Stephan Peleman en Stephan Vanfleteren (categorie Portret).

Winnende en genomineerde foto's zijn nog even te bezichtigen in de patio van het IPC, Résidence Palace in de Brusselse Wetstraat. Voor de wegbeschrijving: www.residencepalace.be.

De Journalist publiceert op zijn cover alvast een van de genomineerde werken: 'Jobmars' van freelancer **Mine Dalemans**. Manifestanten schreeuwen op 18 oktober 2003 hun onmacht uit over de sluiting van Ford Genk. En nemen het niet dat politici veel in de pers komen maar uiteindelijk weinig doen...

We sluiten af met **veel goed nieuws uit de bedrijven**. Roularta verviervoudigt zijn nettowinst tot 16 miljoen euro. Concentra geraakt uit het rood met 28,5 miljoen euro nettowinst. De Persgroep investeert 90 miljoen euro in een nieuwe drukkerij. Met TV7, TV2Weken (zie pagina 13) en Uw Vermogen is de magazinemarkt drie nieuwe titels rijker. En ook in het buitenland zijn er alsmear meer tekenen dat de mediasector zich aan het herstellen is.

Nu de journalisten nog.

Grijpen gehaaide spin doctors en cynische pr-figures stilaan maar zeker de macht over de media (en dus in het hele land) ? En in welke mate hebben nieuwsredacties dat dan ook aan zichzelf te wijten ? Of loopt het allemaal zo'n vaart niet, en verdienen pr-verantwoordelijken best wel respect van journalisten ? Hoe zit dat trouwens met de beroepsnormen van voorlichters en persmensen, valt er misschien over gemeenschappelijke spelregels te praten ? Of is de kloof gewoon veel te diep ? Uiterst actuele vragen, waarop u antwoorden mag verwachten op

GESPIN OP HET NIEUWS

een debat over de verhouding tussen journalistiek en public relations

een organisatie van Vlaamse Vereniging van BeroepsJournalisten (VVJ/AVBB)

& Belgian Public Relations Centre (BPRC)

met

Marc Van de Looverbosch, VRT-radio, voorzitter VVJ

Rik Van Cauwelaert, hoofdredacteur Knack

René De Witte, redacteur De Tijd

Noël Slangen, communicatie-adviseur Groep C

Edgard Eeckman, communicatie-adviseur PRP

Dirk Snauwaert, woordvoerder Opel Belgium

Paul Muys, Moderator

Wanneer ?

Donderdag 22 april 2004, om 20 uur

Waar ?

IPC, Résidence Palace (zaal Polak), Wetstraat 155, 1040 Brussel
(wegbeschrijving: www.residencepalace.be)

Iedereen welkom, gratis toegang. Na het debat bieden we een kleine receptie aan.